

SVOBODNA SLOVENIJA

ANO (LETO) XXIII. (17)

No. (števil.) 35

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

27. avgusta

Slovenski ponos

(Govor pisatelja Karla Mauserja na 5. slov. dnevu v Torontu 2. avgusta 1964)

Odbor za vaš letošnji Slovenski dan me je naprosil, da bi govoril. Občutek imam, da odslej ne bom velikokrat več in prav zavoljo tega porabljam to priliko, da v nekaj besedah poudarim tisto, kar se mi trenutno v naši slovenski skupnosti zdi najbolj važno in najbolj potrebno. Slovenski dnevi naj ne bodo sami letni miljni kamni, temveč tudi počivališča, kjer moremo mirno in trezno presoditi, kaj je na naši poti še dobrega ostalo, v čem smo se zveržili in v kaj naj bi položili posebno skrb.

Ne zamerite mi torej, če spregovorim nekaj besedi o ponosu. O ponosu, da smo Slovenci in o dolžnosti, ki so s slovenskim ponosom združene.

Nekoč — pred milijoni let — je Bog ustvaril svet. Iz vroče, goreče gmote, ki jo je božji prst pognal v vrtenje, je želel ustvariti kontinente, morja in reke in v svojem neskončnem videnju je videl že v naprej vso zgodovino te velike krogle, ki bo nosila rože, drevesa, živali in ljudi. Videl je že naprej prvi dež, ki bo padel na skrepeno zemljo, videl prvo prst, prvo seme, prvi poganjek in videl v naprej prvega moža in prvo ženo.

Prešla so tisočletja in tisočletja, ledena in kamena doba. Počasi se je premikanje gora in voda ustavilo, svet je pričel dobivati svoj obraz, vode svoje struge in plodna zemlja je čakala na svoje oblikovalce. Nekoč je z veliko muko odbil veliko vejo rogovilo, njegov sočlovek jo je vlek — prvo drevo, najbolj preprost plug, ki je rahljaj zemljo. Umril je prvi obdelovalec zemlje in njegovo telo je obležalo poleg njegovega drevesa. In plast zemlje je prekrila oba.

Pričeli so se trgati rodovi z vzhoda in zahoda, hodili ob strugah rek, ustvarjale so se skupnosti — nekatere od danes do jutri, nekatere za leta dolgo. Plemena so se oklenila zemlje, krčile gozdove, se borile z divjadjo, zagoreli so ognji in življenje je pričelo dobivati prvo stalnost. Nastajale so nevidne meje in na točki, ki jo je Bog že od vekomaj videl še na brezoblični goreči masi zemlje, se je naselil Sloven. Tu je moja in tvoja domovina — od vekomaj videna od Boga, kakor sva bila od vekomaj videna v Bogu ti in jaz. V najbolj spodnji plasti te zemlje je v prah spremenjen njen prvi oblikovalec, njegovo drevo in njegovo preprosto prvo orodje. V drugi plasti so tisti, ki so za njim krčili gozdove z nerodnimi sekirami. Kakor med rezine prstenega kruha jih je polagala narava v stoletju za stoletjem.

Kaj vse je v viharjih zgodovine leglo v plasti slovenske zemlje! Rimski kovanci in rimski meči. Kelti, Langobardi, Huni, Goti in Bavarci in neke v teh plasteh je tudi zemlja, na kateri so stopinje dveh svetih bratov — Cirila in Metoda.

Nekje je plast požganih slovenskih gradišč s svetimi lipami vred, nekeje tudi Črtomir in njegova vojska.

Nekje v plasti leže skrivne ječe, slovenski svobodnjaki in slovenski tlačani, tuji valpi in biriči, turški loki in puščice.

Plast na plasti, do zadnje plasti, ki smo jo še mi videli pred dvajsetimi leti. To je zame domovina. Tisočletne plasti, ki leže druga nad drugo: pod mesti, pod gozdovi, pod njivami — vsepovsod. Kakor raztresene igrače leže v teh plasteh stare rimske ceste, fistule, stare žare, stara ognjišča, star denar — spomini na preteklost, spomini stare zemlje, ki je rodila mojega in tvojega praočeta, moje in tvoje pramater.

Vsak dan dvigujem v svojem srcu te plasti, obračam jih in podoživljam zgodovino svoje zemlje. Zaprem oči in vidim vse, ki so šli čez to zemljo, šli čez njo in v njej ostali. Lahko primem za okove tlačana, ki je umrl v podzemni ječi, lahko dvignem rjavo krono Matije Gubca, s katero je bil kronan, vidim vtise vrvi, na katerih so viseli uporniki, vidim mirtove venčke, ki smo jih še mi devali mrtvim otrokom na laske.

To je zame domovina. Ne samo površina, na kateri se pasejo oči. Zame je domovina globina, ki skriva zgodovino, v mir položene plasti, v katerih leže zatirani in tisti, ki so zatirali.

V teh plasteh, dragi moji, je naš ponos — naš slovenski ponos. Tu smo mi doma, na teh plasteh, ki jih je Bog

NOVO VRENJE V JUŽNEM VIETNAMU

V Saigonu, prestolnici južnega Vietnama, je dosedanji predsednik vlade, gral. Khanh v nedeljo, 16. t. m., proglasil samega sebe za predsednika države in uvedel novo diktaturo po vzoru ubitega Ngo Dinh Diema. Storil je to komaj leto dni po revoluciji, s katero je prišel na oblast v južnem Vietnamu.

Budisti in študenti so s podporo komunističnih elementov takoj začeli protestirati proti Khanhu in so zahtevali njegov odstop. V vseh večjih mestih južnega Vietnama so za obletnico revolucije, s katero so odstranili Ngo Dinh Diema in je prišel na oblast z ameriško pomočjo Khanh, uprizorili demonstracije in izgrede proti sedanjim vladim. Napadali so in uničevali javna poslopja, katoliške šole in druge ustanove in raztresali komunistične letake. Khanh je študentom zagrozil, da jih bo mobiliziral, če ne prenehajo z demonstracijami, toda ti se za grožnjo niso zmenili.

Vietkongovi kom. gverilci so medtem v večih zasedah prizadejali južni vietnamski vojski in Amerikancem velike izgube. Demonstracije proti Khanhu so trajale ves teden, dikler ni pod pritiskom objavil, da podaja ostavko. Vod-

Ciper v mednarodnih zapletih

Grčija in Turčija sta prejšnji teden izmenada objavili, da vračata svoje vojne sile pod okrilje NATO. Prva je to storila Turčija, takoj za njo pa Grčija. V NATO se je tako spet vrnilo zaupanje, da se bosta ti dve državi končno na miren način dogovorili o bodočnosti otoka Cipra.

Grške oblasti na Cipru, ki jih vodi Makarios, so kljub znakom pomirjenja nadaljevale z blokado turških delov otoka ter je tam že začelo primanjkovati hrane in vode. Mnogi turški prebivalci so se zatekli pred grožnjami Grkov v gozdove in podzemne votline.

Zaradi sovjetskih groženj Turčiji je vlada v Ankari objavila, da bo v slučaju, če bo ZSSR kakor koli vojaško pomagala Makariosu, zaprla Dardanelsko ožino. Do tega ima Turčija pravico na podlagi določil Montreuxskega sporazu-

zravnal, smo rasli, iz teh plasti nam je raslo žito, iz teh plasti smo jedli svoj kruh. Ječmenovega nekoč in rženega — za velike praznike belega.

Slovenski ponos!

Še pred petnajstimi leti sem mislil, da ga sploh ni mogoče ukloniti. Mislim sem, da bomo vselej stali kot hrastje — da smo vendar vsi v tujem svetu prinesli v srcu vse plasti svoje zemlje. Mislim sem, da bo naš človek ob vsakem času mogel reči tujcu: Kaj hočeš videti? Keltski okrasek iz Vač ali meč rimskega vojaka? Vse to imamo, vse to je v plasteh, kjer sem jaz doma.

Toda kako vse drugače prihaja. Stare plasti naše zemlje nam le še malo pomenijo. Občudujemo indijansko puščico in tomahavk, vse naše nam postaja majhno. Včasih se le še napihnemo — junaški smo, ker nas je veliko skupaj. Ko smo spet sami, se stisnemo vase, glodamo svoje osebne težave, osebne zamere in junaški smo največkrat samo še v prepričih, v sporih in v mlatenju po nasprotniku.

Od resničnega slovenskega ponosa je malo ostalo, ker ne želimo več prevzeti dolžnosti, ki nam jih ta ponos narekuje. Dolžnost skupnega nastopa za isti cilj, dolžnost oddajati vsaj skromen kulturni novič, da bi se slovenska beseda, slovenska pesem in slovenski običaji med nami obdržali, dolžnost, da bi do vprašanj, ki so življejsko važna za slovensko skupnost, zavzeli trdno in dostojno stališče, ne da bi pri tem škilili, kaj bo naredil moj sosed in moj prijatelj.

Lahko je živeti brez slovenskega ponosa, mnogo lažje kakor z njim. Če pomislim, da je na stotine takih, ki so ob obisku doma, na ukaz ponižno capljali na razgovor, kakor tako zaslišanje imenujejo doma, se samo čudim, kako smo slovenski ponos mogli zapraviti v petnajstih letih. Če niti v moči kanadskega in ameriškega državljanstva, ki ga imamo in nas brani, ne upamo reči svoj ne, se je zgodila v nas velika in nevarna sprememba, ki se je nihče izmed nas ne upa javno dotakniti, pa jo s tega preprostega odra povem in pribijem:

To ni znamenje slovenskega ponosa!

stvo države je prevzel vojaški svet. Demonstracije so zahtevali, da mora Khanh izvesti čimprej volitve in dopustiti na oblast civilno vlado.

Ameriška vlada je poklicala v Washingtonu na posvetovanje svojega veleposlanika v Saigonu grala Taylorja.

Medtem so se v Washingtonu začeli pojavljati glasovi, da vojne v južnem Vietnamu proti komunističnim gverilcem ne bo mogoče dobiti in da bo treba zato iskati drugačno rešitev tega vprašanja. Oglasil se je tudi član ameriške obveščevalne službe William Mathias, ki je zapisal, da „moramo resno dvomiti, da bi mogli dobiti vojno v južnem Vietnamu“. Trdi, da bi bil edini možen izhod iz zagate „ponovna pogajanja s komunisti in morebitna nevtalizacija južnega Vietnama“. Kakor je znano, je De Gaulle že pred meseci predlagal novo konferenco za Južni Vietnam in nevtalizacijo države.

Ameriška vlada je na te glasove objavila, da smatra, da bo sicer vojna z gverilci še dolga, da pa jo bo končno dobila. Nadalje poudarja, da zaenkrat še ne namerava pristati na nobene vrste pogajanja s komunisti, ker so ravno oni bili tisti, ki so kršili ženevske sklepe.

ma iz leta 1934, kadar smatra, da bi bila njena varnost ogrožena. Turki so objavili, da so ugotovili povečan promet sovjetskih tovornih ladij skozi Dardanele in Bospor in da te ladje prevažajo orožje in drug vojni material. Medtem ameriški delegat v Ženevi skuša spraviti na skupni razgovor grške in turške delegate, da bi pristali na njegove predloge o rešitvi ciprskega problema. Toda Makarios je Achesonove predloge ponovno odbil. Moskva mu je ponudila 30 milijonov dolarjev posojila in druge pomoči, če bo le vzdržal in ohranil Ciper samostojen, brez zveze z Grčijo. Moskva namerava potem s svojo komunistično taktiko spremeniti Ciper v sredozemsko Kubo. Z otoka bi se morali umakniti v tem slučaju tudi Angleži, ki so tam obdržali vojsko in pomorsko oporišče in ga vključili v sklop NATO.

Ni dovolj, da se o slovenskem ponosu govori in piše. Če ga v življenju vsak izmed nas ne upa pokazati v vsakem času, nam je dejansko postal pritiklina, ki jo lahko rabimo ali pa odvržemo. Če bi nekoč slovenski svobodnjaki ob pritisku grajske gospode delali kot mi danes, bi bili kmalu tlačani. To postajamo mi: tlačani gotovega okolja, tlačani strahopetnosti, hlapčevske obziranosti, tlačani javnega mnenja, tlačani izgovorov in opravičevanj. Vse to ne more prekriti dejstva, da se iz leta v leto bolj oddaljujemo naši največji sili in — ponosu, da smo rasli na plasteh zemlje, ki nam jo je Bog od vekomaj odmeril, odmeril prej, preden je skrepenela. Morda bi prišli do pаметi, če bi se mogli prireditelj do sredine zemlje, kjer se še preleva goreča masa. Morda bi ob pogledu na goreče morje doživeli novo stvarjenje sveta, v tistih prvih urah, ko je nad vrtečo, gorečo gmoto plaval samo Duh božji, ki pa je že takrat videl vse gore, vse vode in vse vasi tvoje in moje slovenske domovine.

Morda bi ob tem spoznanju našli in okreplili svoj ponos, morda bi začutili, da brez tega ponosa tudi novim domovinom, katerih državljanji smo, ne moremo ničesar dati.

Naj bi letošnji Slovenski dan dvignil v nas slovenski ponos, naj bi v tej veliki čednosti vedno našli drug drugega. Če smo si kdaj nasprotniki v tej ali oni stvari, ne bodimo si nikoli sovražniki, zakaj v ponosnem Slovencu tega ne more biti. Predstavljajmo plasti svoje ljubljene domovine pred drugimi enotno, dostojno in spoštljivo. Moč, ki bo izviral iz te enotne sile, bo pojila spet naš ponos in rasli bomo in se krepili v brk tistim, ki bi radi videli, da bi nas več ne bilo.

Nisem gospod, toda dovolite mi, da v imenu nas vseh, ki smo zbrani na tem prostoru, za zaključek takole prosim:

O Bog, ki si od vekomaj na tej zemlji periče dal nam za domovino, daj, da jo bomo ljubili s ponosom, s katerim si nas nanjo privezal in sprejemali in vršili dolžnosti, ki nam jih ta zveza narekuje in nalaga. Amen.

Kongres demokratske stranke v ZDA

V ponedeljek, 24. t. m., se je v Atlantic City v ZDA začel kongres demokratske stranke, na katerem so proglasili za svojega predsedniškega kandidata za novembrske volitve dosedanega predsednika Johnsona.

Zanimanje za ta kongres je tako v ZDA kakor v zunanjem svetu veliko, ni pa tako veliko, kakor je bilo za kongres republikanske stranke, na katerem je bil proglašen za predsedniškega kandidata Goldwater.

Demokratska stranka je pred začetkom kongresa objavila svoj program za nadaljna štiri leta, če bo Johnson izvoljen za predsednika. V programu izjavlja: Vojaške sile ZDA bodo močno povečane, tako da bodo kos slehernim komunističnim grožnjam kjer koli na svetu; gospodarstvo bo vodila tako, da bo raslo 5 odstotkov letno, kakor doslej; zaposlitev je dobilo 3.9 milijona ljudi v štirih letih in se je brezposelnost zmanjšala od 6.5 odstotka leta 1961 na 4.9 odstotka leta 1964; zakon o človeških pravicah bo izveden v polnem obsegu.

V zunanji politiki demokratska stranka zavrača obtožbe Goldwaterja, da je bila Kennedy-Johnsonova vlada popustljiva do komunistov ter navaja, da se komunistom ni posrečilo priti v svoji ekspanziji niti za korak naprej, ne v jugovzhodni Aziji, ne v Berlinu, latinski Ameriki in Afriki. „Danes smo bližje

miru, kakor smo bili kdaj koli v zadnjih štirih letih,“ trdijo demokrati. „Nobena nova država ni prišla pod komunistično oblast, razen Kube. Razbit zaradi gospodarskih težav in medsebojnih sporov ter zaradi ameriške odločnosti, svetovni komunizem izgublja enotnost in prodornost,“ trdijo demokrati.

Johnson je še pred začetkom kongresa izjavil, da bi zmaga republikancev pomenila novo svetovno vojno. „Nekateri pravijo, da si Amerikanci želijo spremembe, toda jaz se s tem ne strinjam in se ne morem strinjati. Mislim, da se naši državljani nočejo obrniti s sedanje poti uspehov, da bi tvegali vojno ali da bi se igrali z mirom, da bi svoje blagostanje spravili v nevarnost, da bi znova načenjali za nas že rešena vprašanja (zaslužjenost narodov v sovjetskem bloku? — Op. ur.) ali da se ne bi postavili po robu novim problemom, ki so nam sedaj vsiljeni,“ je govoril Johnson.

V svojem programu demokratska stranka apelira predvsem na blagostanje v ZDA in da bi bilo nespametno, če bi zaradi različnih vprašanj, ki tarejo ostali svet, to blagostanje Amerikanci tvegali ali ga izgubili. Kaže, da so se demokrati, se pravi, Johnsonova vlada, sprijaznili z obstoječim sovjetskim in kitajskim imperijem nad zaslužjenimi narodi, da le ne bodo v doglednem času prekoračili svojih meja.

Kitajski komunisti v Kongu

Komunistična gverila v Kongu je prejšnji teden nadaljevala z napadi na Combejevo vojsko in je zavzela še nadaljnje ozemlje. Komunisti so zavzeli tudi mesto Bukavu, vendar se je Combejevi vojski posrečilo vreči jih znova ven in mesto osvoboditi. V pouličnih borbah v Bukavu je padlo nad 300 vojakov na obeh straneh. Mesto je močno poškodovano.

Combe je pozval druge afriške države, naj pošljejo svoje vojaške oddelke na pomoč njegovi vojski, prav tako so začeli zlasti v Južnoafriški Uniji nabirati belece prostovoljce za borbo proti komunistom v Kongu. Amerikanci so se že vmešali v borbo proti komunistom v Kongu s tem, da so poslali Combeju ne-

kaj letal s piloti, tanke in drug vojaški material.

Zahodnjaki ugotavljajo, da v Afriki vedno bolj narašča kitajski vpliv. Glavno postojanko so si komunistični Kitajci zgradili v bivšem francoskem Kongu v prestolnici Brazaville. Od tam vodijo s svojimi častniki gverilske operacije v Combejevem Kongu, ter v portugalski Angoli. V Stanleyvillu, ki ga v Combejevem Kongu imajo v oblasti komunisti, so ustanovili „Osvobodilno ljudsko vojsko“ po vzorcu komunističnih „osvobodilnih vojsk“ na Kitajskem ali v Jugoslaviji in drugih sovjetskih satelitskih državah. V Brazavillu so ustanovili tudi Narodni svet za osvoboditev Konga, ki izdaja redna poročila o napredovanju gverilcev v Kongu.

I Z T E D N A V T E D E N

Bolivijska vlada je prekinila diplomatske zveze s Castrovo Kubo. S tem je izvršila sklep zadnje konference zun. ministrov ameriških držav o prekinitvi dipl. stikov ameriških republik s sed. komunistično Kubo in izvajanjem gospodarskih sankcij proti njej zaradi njenega rovarjenja po posameznih ameriških državah in podpiranju kom. prevratnikov. Od ameriških republik sedaj vzdržujeta dipl. zveze s Kubo samo še Urugvaj in Meksiko.

Predsednik kolumbijske republike Guillermo Leon Valencia predlaga, naj bi se ob obletnici tragične smrti biv. ameriškega predsednika Johna F. Kennedyja zbrali v Washingtonu predsedniki vseh ameriških držav ter se poklonili Kennedyjevemu spominu na njegovem grobu. To priložnost bi predsedniki ameriških držav lahko tudi porabili za izmenjavne misli o perečih sodobnih mednarodnih vprašanjih.

Castrova komunistična vlada na Kubi je ustavila vso zunanjo trgovino. To odločitev poznavalci sed. političnih in gospodarskih razmer na Kubi spravlja v zvezo z izrednim poslabšanjem gospodarskega položaja v zadnjem času, ki je na eni strani posledica komunističnega slabega gospodarskega sistema, na drugi strani pa gospodarskih sankcij, ki jih izvajajo ostale ameriške države proti Kubi.

Zdravstveno stanje ital. predsedniku Antonu Segniju se je v zadnjih dneh znova nekoliko zboljšalo. Je pa težko verjetno, da bi Segni kdaj toliko okrevljal, da bi mogel še naprej izvrševati predsedniške posle. Njegova družina je sploh mnenja, naj bi v primeru, če bi ostal pri življenju, v bodoče užival polen počitek. Zato bo verjetno italijanska vlada prav v kratkem stala pred problemom izvolitve Segnijevega naslednika, ker sedanjega začasnega stanja s Merzzagorom, nasprotnikom sed. vladne kombinacije, ne bo hotela ohranjati.

Truplo Palmira Togliattija, prvaka italijanske komunistične stranke, ki je prejšnji teden umrl med počitnicami v Jalti na Krimu, so iz Sovjetske zveze prepeljali v petek, 21. t. m., z letalom v Rim, kjer so ga položili na mrtvaški oder na sedežu ital. kom. stranke, odkoder je bil pogreb v torek, 25. t. m., na rimsko kat. pokopališče Campo verano. Pokopali so ga na neposrednem delu tega pokopališča, ker je bil Togliatti odpadnik in po odločbi sv. oficija iz leta 1949 izobčen iz kat. Cerkve kot vsi ostali komunistični ideologi. Prvotno so ga mislili pokopati na rimskem protestantskem pokopališču zraven ustanovitelja ital. kom. stranke Gramscija. Pri pogrebu so bili navzoči številni italijanski kom. veljaki ter predstavniki inozemskih komunističnih partij. Sovjetsko zvezo je zastopal prvi podpredsednik Leonid Brežnjev. V imenu italijanske kom. partije se je od njenega dolgoletnega glavnega tajnika poslovil njegov naslednik v stranki 64-letni Luigi Longo.

Romunija je v nedeljo, 23. avgusta, proslavljala 20-letnico svoje osvoboditve izpod nacistične okupacije. V Bukarešti je bila velika vojaška parada, med katero so nastopajoči vojaški oddelki domače in inozemske goste pozdravljali z vzkliki „svoboda“. Med vso proslavo ni bilo čuti niti enega pozdravnega vzklika Sovjetski zvezi in rdeči armadi, kar je pričalo o ohladitvi odnosov med Romunijo in Sovjetsko zvezo. To je bilo občutno tudi po tem, da Nikita Hruščov ni prišel osebno na to proslavo, ampak je nanjo poslal samo svojega zastopnika, medtem ko je v zadnjem času odhajal v inozemstvo na mnogo manjše slavnosti.

Po vseh večjih indijskih mestih so imeli v zadnjih dneh velike demonstracije proti vladi zaradi njene slabe gospodarske politike, ki je privedla do tega, da je postalo ponekod pomanjkajne glavnih živil že prav občutno.

V. SLOVENSKI DAN V KANADI

Slovensko letovišče v Boltonu pri Torontu je 2. avgusta znova oživilo. Sprejelo je okoli 1500 slovenskih rojakov, ki so se odzvali povabilu prirediteljev letošnje slovenske narodne manifestativne prireditve v Kanadi ter prihiteli na V. slovenski dan. Poleg Slovencev iz Toronta so bili rojaki še iz Guelpha, Batave, Midlanda in drugih krajev države Ontario.

V. slovenski dan je vodil g. dr. Peter Klopčič. Z izbranimi besedami je pozdravil navzočega predsednika NO za Slovenijo g. dr. Miha Kreka z gospo, pisateljka Karla Mauserja z družino, g. Rozina iz Milwaukeeja, zatem predstojnika slov. lazaristov v Kanadi g. Janeza Kopača, g. lazarista Stanka Boljko, župnika slovenske župnije iz Winnipega g. Janeza Mejača, ter pevce Slovenskega kulturnega kluba iz Londona s podpredsednikom g. Ladom Stančičem.

Kot v prejšnjih letih se je slovenski dan tndi letos začel ob pol 12. Sv. mašo za žive in mrtve Slovence je imel g. Janez Kopač. Svojo miselno bogato pridigo je vključil v letošnje slovensko praznovanje.

Popoldanska prireditev se je začela ob 14. uri, ko so na prireditveni prostor strumno prikorakali člani in naraščajniki Slovenske telovadne zveze ob zvokih kanadske himne „O Canada“ in slovenske „Naprej zastava Slave“. Sledil je nastop moškega pevskega zbora iz Londona, ki je pod vodstvom pevovodje g. J. Podgornika lepo zapel pesmi „Moja kosa“ in „Bratci veseli vsi“ ter žel splošno odobravanje. Zbrani rojaki so prav tako z odobravanjem sprejeli pozdravne besede predsednika Slovenskega sveta g. Petra Markeša. Sledile so vaje na orodju in tleh članov, mladcev in naraščaja Slov. telovadne zveze pod vodstvom g. ing. Grmeka, njegove soproge, g. Janeza Muhiča ter g. Celarjeve. Med telovadnim nastopom, kateremu so vsi sledili z napeto pozornostjo, je izrekel pozdravna beseda Slovincem v Kanadi g. Rozina iz Milwaukee-ja v ZDA.

Pozdravna beseda predsednika NO dr. Kreka Slovincem

Po končanem telovadnem nastopu je stopil na oder burno pozdravljen predsednik NO za Slovenijo g. dr. Miha Krek ter je imel govor, poln prelepih in globokih misli. V njem je med drugim poudarjal naslednje:

„Svoboda ni zastoj“

„Dragi Slovinci, eno prošnjo imam do vas. Očeteje in matere, strici in tete, fantje in dekleta, ki leto za letom obhajate te lepe slovenske dneve, povejte vaši mladini, povejte vašim otrokom, da svoboda ni zastoj. Za svobodo, ki jo uživamo v teh deželah so trdo delali in se znojili rodovi. Zato ne vzemimo te svobode, kot da nam je podarjena, kot da je nekaj, kar pride samo po sebi.“

„Sami dobro veste, kako je, kjer vlada kruta sila brez zaščite zakonitega reda, ko zakoljejo očeta, odpeljejo mater pred očmi otrok, onečastijo hčer, pa ni oblasti, kamor bi se človek pritožil, kjer bi iskal pomoči in zaščite.“

„Za svobodo je treba delati in to ne prestopa vsak dan iz leta v leto kot za kruh. Izročite to naročilo tej slovenski mladini, da se bo zavedla, kako dragocena je svoboda, in da je dana samo tistemu, ki si jo trdo prisluži.“

Navdušeno pritrjevanje je pričalo,

Grdina o svojem potovanju po severu in jugu

Ob 50-letnici začetka prve svetovne vojne, ki jo te dni praznujemo, je prišla v prodajo med naše rojake po svetu zanimiva knjiga ameriškega Slovence Jožeta Grdine „Po severu in jugu“. Knjiga je lepo vezana v usnju podobno rjavo platno, s katerega se bleste zlate črke napisane. Na 450 straneh je zbranih toliko zanimivih reči, da se jih splača vsaj povrh naštet. Tisk je lep in črke zadositi velike, da bo knjigo lahko prebral tudi starejši človek. Pisatelj pripoveduje preprosto in zanimivo, da knjige kar ne moreš odložiti, dokler je ne prebereš in v duhu s pisateljem ne prepotuješ od severa do juga.

Knjiga Jožeta Grdine je potopis in podaja opis njegovega potovanja in njegovih doživetij poleti leta 1960, ko je obiskal Rusijo, Ukrajino, Poljsko, Češko, Avstrijo, Francijo, Španijo in Portugalsko. Jedro popisovanja so njegova doživetja, zraven pa je nanizal svoja doživetja med prvo svetovno vojno, ko je bil v Rusiji ujetnik, in pa vrsto zgodovinskih pripovedovanj tako iz preteklosti Rusije, Ukrajine, Poljske, Češke, pove o uporu kranjskih Janezov v Judenburgu, o poteku španske revolucije in o fatimski zadevi. Vsem, ki

kako je g. dr. Krek govoril vsem udeležencem V. slovenskega dne do srca. Nato so zopet nastopili požrtvovalni pevci iz Londona in zapeli pesmi „Glej-te, že sonce zahaja“ in „Majolka“.

Slavnostni govor na V. slovenskem dnevu v Kanadi je imel pisatelj Karla Mauser. V njem je razvijal tehtne misli o ponosu, da smo Slovenci in o dolžnosti, ki so s slovenskim ponosom združene. Govor objavljamo zaradi po-

BRALI SMO

„... vaše lepe ceste ne peljejo v naše srce ...“

Ljubljanski dnevnik „Delo“ objavlja v nedeljskih številkah v zaglavju „Deset žeblic“, „nedeljske pomenke s sodobniki“. Se pravi. Razni javni in kulturni delavci ter funkcionarji po raznih ustanovah odgovarjajo na postavljene 10 vprašanj — „žeblic“.

Odgovori na razna vprašanja so dostikrat zanimivi. Pričajo namreč, da je doma veliko, veliko stvari, ki vzbujajo kritiko in nezadovoljstvo že pri funkcionarjih in simpatizerjih sedanjega komunističnega režima.

O tem pričajo tudi odgovori tržaškega javnega delavca in pisatelja Borisa Pahorja, v „Delu“ z dne 21. junija t. l. Od desetih vprašanj in odgovorov nanje objavljamo naslednjih pet:

Vprašanje: „Osrednje slovenske pevke seveda lahko slišite iz radia; kaj pa razen teh ta čas še odmeva čez mejo?“

Odgovor: „Skoraj nič bodrilnega nam ne odmeva čez mejo. Vaše stavbe so sijajne, vaše ceste evropske, a pri stavbah imamo večkrat vtis, kakor da smo pred De Chiricovimi brezdušnimi naselji, vaše lepe ceste pa ne peljejo v naše srce. Tako ste postali dovzetni za standart, da se nam vaša duša umika in vaš utrip oddaljuje. Postali ste centrala izrednih tehnikov in inženirjev in ni daleč dan, ko bo U Tant nagradil Slovenijo kot poglavitno valilnico graditeljev zaostalih držav; vprašanje pa je, kje si boste izposodili tehnike, ko boste morali (zase in za nas) spet začeti iskati sami sebe.“

Vprašanje: Kako se počutite kot slovenski pisatelj in kot slovenski pisatelj v Trstu posebej?

Odgovor: Kot pisatelj sem precej razočaran, zato ker sem bil prepričan, da bo iz osvobodilnega boja izšla tako klerna postava slovenskega človeka, da ne bo treba več pisateljem skrbeti za njegov obstoj in razvoj. Kot slovenskemu pisatelju v Trstu pa se mi večkrat zazdi, da klepljem na pisalni stroj na nemem splavu, ki so ga pozabili na močvirnatem bregu, kjer v mrtvi vodi razpadajo gnile trave. Da, če hočem zaživeti z morjem in našimi ostrimi

Iz življenja in dogajanja v Argentini

Perón napovedal svojo vrnitev

Prejšnji teden se je mudila pri biv. predsedniku Peronu v Madridu devetčlanska delegacija peronističnih političnih in sindikalnih formacij. V Madridu so imeli s Peronom več razgovorov. „Mali justicialistični kongres“ so dejali. Z njim so pretresali vsa vprašanja, ki so v zvezi z reorganizacijo justicialističnega gibanja v državi. V poročilu, ki je bilo o teh razgovorih izdano za javnost, stoji, da je vrhovni voditelj peronizma Perón odobril izvršene volitve v stranki in potrdil odbore, ki so izšli iz teh volitev. Obsodil je „vse poskuse za razbitje ju-

sticialističnega gibanja“, pa naj prihajajo od zunaj, ali se pa pojavljajo znotraj gibanja samega. V poročilu je bilo tudi povedano, da je Perón potrdil svojo „nepreklicno odločitev“, da se bo kot „odločen činitelj pomirjevanja in edinstva Argentinec“ še to leto vrnil v Argentino.

Udeleženci razgovorov s Peronom v Madridu so gornjo izjavo hoteli izročiti časnikiarjem v enem od madridskih hotelov. Ker pa sestanek ni bil prijavljen, ga organi španske tajne policije niso dopustili.

V nedeljo, 23. t. m., so se madridski

potniki vrnil v Buenos Aires. Na letališču na Ezeizi jih je pričakovala velika množica peronistov. Kar z desetimi omnibus in drugimi avtomobili so se pripeljali, prepevali peronistične pesmi, vzklikali Peronu in nato navdušeno pozdravljali svojo politične in sindikalne predstavnike.

Navzoči so bili tudi časnikiarji, ki pa niso mogli kaj prida zvedeti od madridskih potnikov. Vendar je npr. samo dejal, da lahko pove edino to, da se bo Peron še letos vrnil, ing. Iturbe je povedal, da je Peron odobril izvršeno posredno stranke, potrdil njeno vodstvo in da bodo v bodoče kaznovali vsakogar, ki ga ne bi priznaval ali se podrejal njegovim odločitvam. Ga. Delia de Parodi je pa dejala, da „bodo prišla presenečenja prej, kot je bilo predvideno“.

Časnikiarji z notr. ministrom

Po vrnitvi peronističnih funkcionarjev od Perona iz Madrida in njihovih izjavah o Peronovi odločitvi, da se bo vrnil, so časnikiarji v zvezi s tem notr. ministru postavili v ponedeljek več vprašanj. Eno se je nanašalo na pisanje pariškega lista Le Monde, češ, da obstoje dogovor z vlado glede vrnitve Perona Minister dr. Palmero je izjavil, da mu o tem sploh ni ničesar znanega. Naglasil pa je, da je politika pomirjevanja želja, ki jo je izrazilo ljudstvo pri zadnjih volitvah dne 7. julija 1963 in ki jo predsednik dr. Illia neprestano ponavlja.

Notr. minister je tudi v ponedeljek popoldne časnikiarjem znova zatrjeval da nič ne ve o obstoju kakega dogovora med vlado in peronisti glede Peronove vrnitve. Dejal je, da nobena vladna ustanova nima v preučevanju nobene take vloge. Povedal je tudi, da pod politiko pomirjevanja misli vedno notranjo politiko vlade brez zveze s kakršno koli osebo v inozemstvu.

Časnikiarji so hoteli zvedeti tudi za mnenje zun. ministra dr. Zavala Ortiza glede napovedi o Peronovi vrnitvi. Na vprašanje, če bo vlada protestirala pri španski vladi zaradi Peronove konference s svojimi somišljeniki, je dejal, da tega ne bo storila in da njegovo ministristvo sploh nima nič skupnega z Madridom.

Tiskovna konferenca peronistov

V torek dopoldne je imelo vodstvo justicialistične stranke tiskovno konferenco na sedežu petrolejskega sindikata.

Indija pod novim vodstvom

Po smrti Jawaharlala Nehruja, dne 27. maja t. l., ki je 17 let bdel nad usodo Indije, se v uvodnem članku v „Sunday Telegraph“ z dne 31. maja člankar vprašuje: „Ali bo zdaj tudi Indija šla po poti, katero je volila Kitajska po smrti Sun-Yat-sen-a?“

Malo pred smrtjo Nehru-ja je velik poznavalec Indije vprašal dva zelo slavna Indijca: „Kaj bo prišlo za Nehrujem?“ Eden je odgovoril: „Bo še drugi se nego francoska revolucija.“ Drugi, bolj optimističen, je pa dal tipično indijski odgovor: „Kadar sonce sije, ne moremo šteti zvezd; ko pa sonce zatonese, se prikažejo zvezde in nekatere se nato zelo, zelo svetijo.“

Kar se dogaja v Indiji in Aziji, bo vplivalo na nas vse. Zavisni pa od zelo malo oseb — morda od treh osebnosti in od sil, katerim so te izpostavljene.

V prvi vrsti stoji LAL BAHADUR SHASTRO, ki je kot naslednik Nehru-ja bil imenovan za ministrskega pred-

sednika. Nanj se je lansko leto obrnil Rajmond Gandhi, da se z njim dogovori o svojem pohodu po Indiji in o revoluciji narodnega značaja, kar naj bi bil uvod v njegove načrte.

Seve je naletel na velika nasprotja. Ko so ga od vseh strani napadali, se je Gandhi obrnil na takratnega notranjega ministra Shastri-ja in ga vprašal, kaj on meni o njegovih načrtih. LAL BAHADUR SHASTRI je izjavil: „Ne dajate možem v kongresu, ki se vam zoperstavljajo, nobene pozornosti. Oni ne zastopajo kongresa, ampak govorijo samo za sebe. Zato nimajo prav. Samo nadaljujte!“

Ta nasvet priča o pripravljenosti novega ministrskega predsednika, da podpira tiste, ki se borijo za pravico. Drugi mož je GULZARILAL NANDA, notranji minister preden je bil pred Nehru-jevo smrtjo imenovan za interimskega ministrskega predsednika. Zdej je znova notranji minister v Shastrijevem kabinetu.

Shastri zelo podpira Rajmohan Gandhija. Ta je 4. junija t. l. v Nahanu odprl tretji tabor, kjer šola voditelje bodočnosti. Poleg velikega števila študentov in višješolcev iz raznih pokrajin Indije se teh taborov udeležujejo tudi delegacije mladcev iz Tibeta, katere osebno pošilja DALAI LAMA.

Namen teh taborov je vzgoja novih voditeljev za Indijo. V programu tabora se glasi: „Vodstvo pripada tistim, ki se čutijo odgovorne na vseh področjih življenja. Od mladine v tem taboru pričakujemo, da postanejo odgovorni možje in žene, ki bodo tabor napravili za vzor za Indijo in za ves svet.“

Da uvajajo mladino v današnje politične probleme, bodo po Gandhijevih taborih izdajali tudi taborski dnevnik. Skupno pa so izdali knjigo: „Zahtevamo narodno čiščenje“. Prevesti jo nameravajo v vse moderne jezike.

Med temi možmi ne smemo prezreti ministra za delo Nanda, odkritorskega prijatelja Evrope, ki je junija 1959 obiskal Švico, Anglijo in Zapadno Nemčijo in v Berlinu izjavil: „Svet se ne bo nikdar predrugačil samo po materialnem napredku.“ Po obisku v Porburju je pa podčrtal: „Na tem večtedenskem potovanju sem videl veliko koristnega. Porurje pa mi bo v posebnost korist.“

(Nadaljevanje na 3. strani)

je tako vzljubil v času ujetništva med prvo svetovno vojno. Grdinovo popisovanje ima posebno vrednost zaradi tega, ker nam predstavi Rusijo in njene zanimivosti. Zaradi komunizma, ki je tako usodno posegel v toliko naša življenja, so se mnogim nekatere ruske reči odmaknile in gledajo na Rusijo pristransko. Kdor bo pa prebral to knjigo, bo marsikaj zvedel in spoznal ter drugače preceval. Najnovejši dogodki v deželah sovjetskega bloka pa delajo to knjigo naravnost aktualno.

Na Poljskem si je Grdina ogledal predvsem glavno mesto Varšavo, potem Treblinko, ki je nekaj podobnega kot Oswiechim (Auschwitz), Krakow in kraje nekdanjega bojevanja v Galiciji. Bil je tudi v poljskem romarskem kraju v Čenstohovi. Čitatelj bo ob prebiranju potopisnih zapiskov zvedel cel življenjepis poljskega svetnika Andreja Bobole, življenjepis sv. Stanislava in takorekoč vso slavno zgodovino poljskih kraljev. Pretresljiv je tudi popis dogodkov v Treblinku in Oswiechimu.

Na Češkem se je Grdina ustavil le v Pragi. Ob obisku Hradčanov in drugih praških zanimivosti pripoveduje zgodovino čeških kraljev, Masarykovo delo za osvoboditev češkoslovaške in življenjepis sv. Janeza Nepomuka.

Iz Prage dospe pisatelj na Dunaj, kjer si ogleda predvsem grobove Habsburžanov, znameniti grad Schoenbrunn in katedralo. Nato ga vodi pot v Judenburg, v Osoje, mimo Celovca, na Svete Višarje. Pripoveduje, kako so ga aretirali v Judenburgu in zasliševali, nazadnje pa izpustili. Pretresljiv je popis življenja poljskega kralja Boleslava II., ki je kot mučec delal pokoro v osovskem samostanu.

V Parizu je obiskal predvsem kapelo Čudodelne svetinje na Rue du Bac, nato pa se odpeljal v Lurd. V Lurdu nam pripoveduje zgodbo o Bernardki in Marijinih prikazovanjih.

Preko Iruna se pripelje v Španijo, namreč v Madrid. Obišče razne palače in spomenike, posebej pa še Alcazar, o katerem smo slišali pred drugo svetovno vojno. Zvemo, kako so rdeči razstrelili spomenik Srca Jezusovega. Popiše potek bikoborb, zraven pa še druge španske zanimivosti.

Potovanje se konča na Portugalskem, kjer ga zanima predvsem Fatima, kraj Marijinih prikazovanj trem pastirčkom med prvo svetovno vojno.

Knjigo priporočam v branje vsakemu rojaku. Ne bo mu žal, če jo bo vzel v roke, saj bo iz nje marsikaj zvedel.

Z. Reven

Dr. Julija Payman

Novice iz Slovenije

„Narod, ki je sklenil samomor...“

„Družina“, edini verski list, ki sme pod komunisti izhajati v Sloveniji, je dne 1. junija zapisal naslednje žalostne ugotovitve o sedanjem življenjskem razvoju katoličanov v Jugoslaviji zlasti slovenskega naroda: „Katoličani v sedanji Jugoslaviji nimajo niti za spoznanje večjega odstotka (glede rojstev), nego so ga imeli v predvojni Jugoslaviji; in vendar so se priključila v vmesnem času nova ozemlja: Slov. Primorje, Istra, Reka, Zadar in nekaj otokov — vsa samo čisto katoliška področja. Toliko so namreč južni nekatoški kraji imeli boljši prirastek od severnih, katoliških.“

Seveda se posledice kažejo tudi na narodnem polju. Če ne bi bilo omenjene priključitve Slovenskega Primorja, bi se nekdanja država morala razdeliti: država Srbov, Hrvatov, Albancev in Slovencev. A tudi tako nas bo albanska manjšina kmalu prekosila zlasti, če upoštevamo, da so pri njih dve tretjini mladi ljudje, pri nas (v Sloveniji) pa le ena tretjina.

Karikatura ki je nedavno izšla v nekem našem humorističnem listu, je zelo grenko resnična. Prva slika kaže prihod Slovencev-divjakov, toda z otroki, druga pa odhod — z avtomobili, kjer v vsakem sedišču par brez otrok.

Brali smo zelo lepe misli v zvezi s člankom: „Nekdo bi moral zakričati!“ Ampak nekdo bi moral tudi poslušati. Teh pa je žal pri nas vedno manj. S posmehom poslušajo zaročenci, če jim govorite o otrocih kot glavnem smotru družine. Dosti bolj jih zanima, katera znanca avtomobila bi bila njim bolj primerna.

Zato odhajamo... Ni nas več ko v Slomškovihih časih. Tokratna pesčica Šiparjev-Albancev na slovanskem področju pa zdaj dosega milijon. Narod s številnimi otroki res ima bodočnost; naroda, ki je sklenil samomor, pa nihče ne more rešiti.“

V Ljubljani je 31. maja slavil 80-letnico arhitekt Ivan Vurnik, eden od trojice slavnih slovenskih arhitektov: Fabiani-Plečnik-Vurnik. Jubilant je takoj po ustanovitvi ljubljanske univerze prevzel na njej predavateljsko mesto na arhitekturi ter smo tako imeli v Ljubljani dve arhitekturni šoli: Plečnikovo in Vurnikovo. Iz dobe njegovega iska-

nja nacionalnega arhitekturnega izraza sta v Ljubljani zlasti znani njegovi ustvaritvi: palača Zadrugne gospodarske banke in Sokolski dom na Taboru. Vurnik je bil tudi prvi med Slovenci, ki je začel uveljavljati sodobna načela funkcionalne arhitekture ter njegovo javno kopalnico v Radovljici še vedno prekaša kak novejši objekt te vrste. Nekateri označujejo Vurnika tudi kot očeta modernega urbanizma med Slovenci.

Slovenski PEN klub so na zadnjem 22. mednarodnem kongresu Pen klubov v Oslu zastopali predsednik slovenskega Pen kluba Matej Bor kot člani pa Mira Mihelič, Danilo Lokar, Ciril Zlobec, Bojan Štih, Mitja Mejak, kot častni gost pa Josip Vidmar. Matej Bor je imel na kongresu tudi referat o jeziku sodobne poezije. Prihodnji mednarodni kongres Pen klubov bo leta 1965 na Bledu v Sloveniji.

V Šenčurju pri Kranju so odkrili kamenito grobnico iz rimskih časov. V grobnici sta bili dve okostji brez nakita Trojka Aci Bertonec, Dubravka Tomšič in Zdenko Novak po mnenju slovenske glasbene kritike predstavlja trenutno vrh mlade slovenske pianistične elite.

Posvečenje škofa msgra. Janeza Jenka je preloženo na 6. september in bo v romarski Marijini cerkvi v Logu pri Vipavi.

Umrlí so. V Ljubljani: Albert Strašek, obratni ključavničar, Adolf Kajbič, pleskar, Dušan Petrič, akad. slikar, Miloš Debeljak, učenc, Maks Šestir, Olga Derganc roj. Simončič in primarij dr. Mirko Houška, predstojnik internega oddelka splošne bolnišnice v Mariboru, Maks Kokolj, šef glavne kuhinje v zavodu za tuberkulozne na Golniku, Franc Vodnik, komercialist v Gornju Radgoni, Miroslav Komjanc v Novi Gorici, Jerica Čebulj roj. Ogrin v Trzinu na Dolenjskem, Marija Petrovič roj. Živic v Kranju, Albert Fonda v Celju, Franc Vajda v Novem mestu, Anica Jelovek v Celju, Franc Menart, zid. mojster v Št. Vidu. Ana Mehle v Grosupljam, Drago Žlabravec v Litiji, Ivanka Dolenc roj. Demšar v Železnikih, Jože Pavlovič, vozar lesa v Krškem, Anica Perger v Najschem vrhu pri Ptuj in Janez Kralj, upok. v Trbovljah.

SLOVENCIV ARGENTINI

BUENOS AIRES

Ali si že plačal naročnino Svobodne Slovenije? Če je še nisi, stori to še te dni!

Romanje Slovencev v Lourdes

Letošnje slovensko romanje k Materi božji v Lourdes je bilo v nedeljo, dne 23. avgusta popoldne. Kakor v prejšnjih letih se ga je tudi letos udeležilo veliko novih, pa tudi starih slovenskih naseljencev. Vseh je bilo okoli 1200. Romarske pobožnosti so se začele pred lursko votlino, kjer je ob pol štirih začel moliti sv. rožni venec g. župnik Gregor Mali, nato se je od tu razvila procesija v zgornjo cerkev s petimi litanijami Matere božje.

Romarsko mašo je imel g. direktor Anton Orehar, med njo je vodil petje

ARGENTINA

(Nadaljevanje z 2. strani)

državni izvršni odbor in tajništvo ter kongres in analogne provincijske organe; edina gremialna peronistična organizacija je pa Koordinacijski svet z izvršnim svetom in državnimi plenarnimi seštanek „62 organizacij“. Edino veljavna navodila lahko izdaja Višje peronistično poveljstvo, razglašajo jih pa delegacija tega poveljstva v državi, ki ga izvršuje ing. Alberto Iturbe. Vrhovno peronistično vodstvo ne priznava Revolucionarnega peronističnega gibanja, ki ga vodi Héctor Villalon, v gremialnem pogledu pa ne Konfederacije peronističnih gremialnih skupin; za vodjo Aliance Guillerma Patricia Kellyja pa pravi, da s svojim listom „Alianza“ sama vnaša zmedo v peronistične vrste.

Kongres krščansko demokratske stranke

V Mendoza je bilo 16. avgusta zborovanje zaupnikov krščansko demokratske stranke za vso državo. Na njem je predsednik stranke dr. Horacij Sueldo poročal o političnem položaju ter o političnih ciljih, ki jih je stranka s svojim nastopanjem in s sedanjo politično smerjo zasledovala. Zaupniki so njegovo poročilo odobrili ter prav tako sklenili, naj stranka še naprej vodi dosedanja politiko, t. j. zlasti sodeluje s peronisti. Pri volitvah je bil dr. Horacij Sueldo ponovno izvoljen za predsednika in sicer s 65 glasovi, njegov protikandidat poslanec dr. Bussaca je dobil 26 glasov.

Kongres krščansko demokratske stranke

V Mendoza je bilo 16. avgusta zborovanje zaupnikov krščansko demokratske stranke za vso državo. Na njem je predsednik stranke dr. Horacij Sueldo poročal o političnem položaju ter o političnih ciljih, ki jih je stranka s svojim nastopanjem in s sedanjo politično smerjo zasledovala. Zaupniki so njegovo poročilo odobrili ter prav tako sklenili, naj stranka še naprej vodi dosedanja politiko, t. j. zlasti sodeluje s peronisti. Pri volitvah je bil dr. Horacij Sueldo ponovno izvoljen za predsednika in sicer s 65 glasovi, njegov protikandidat poslanec dr. Bussaca je dobil 26 glasov.

NAŠA PETDESETLETNIKA

LOVRO JAN

Zibelka mu je tekla pri Sv. Miklavžu v občini Tabor v celjskem okraju, kjer je zagledal luč sveta dne 10. avgusta 1914. Ljudsko šolo je obiskoval v domačem kraju, v gimnaziju je pa začel hoditi v Veržeju, nato jo pa nadaljeval in dokončal v Mariboru. Pravo je študiral na pravni fakulteti ljubljanske univerze. Po končanih vseučiliških študijah se je posvetil združništvu in je deloval pri Zdrružni zvezi v Ljubljani. Begunska leta je preživel v Avstriji. L. 1948 je emigriral v Argentino, kjer je najprej vodil upravo Duhovnega življenja in bil med pobudniki za ustanovitev hranilne ustanove Čebelica, nato pa do bil zaposlitev v tekstilnem podjetju Saratex v Ramos Mejiji, odkoder je prešel v industrijsko podjetje Ciudadela S.R.L. v Ciudadeli. V Argentini si je ustvaril tudi srečno družinsko življenje z go. Zdenko Virantovo v Slovenski vasi v Lanusu.

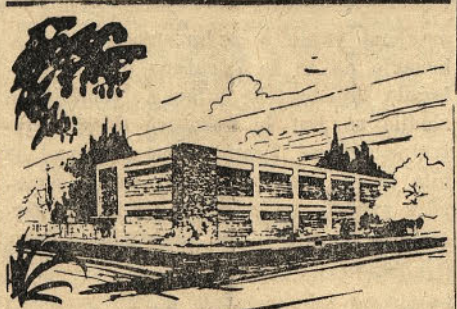
Jubilant je delaven član slovenske demokratske skupnosti. V njej se udeležuje na raznih področjih. Trdno katoliško usmerjenost je dobil že v dijaških letih v domovini kot član kat. srednješolskih in visokošolskih društev. Zlasti se je udeleževal pri Tomčevih mladcih. Veliko delavnost je razvijal tudi v begunskem taborišču, zlasti v organizaciji Kat. akcije in v pisarni papeškega delegata za begunce Msgra. dr. Jožeta Jagodica.

Po prihodu v Argentino je tudi prijel za delo v raznih organizacijah in ustanovah. V več zaporednih poslov-

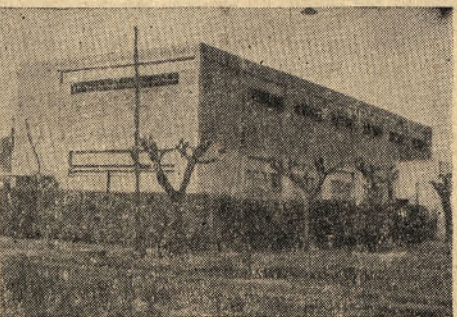
SLOVENCIV ARGENTINI

AVSTRALIJA

Med melbournskimi Slovenci je bilo v zadnjem času kar pet smrtnih primerov. Dne 8. junija je na posledicah poškodb, ki jih je zadobil pri nesrečnem padcu, umrl 14-mesečni šefan Anton Lazar, sinček Ivana Lazarja in Marije roj. Forer. Dne 10. junija so ga pokopali na keilorskem pokopališču. V Araratu je dne 25. junija umrl Jože Candir. Doma je bil iz okolice Žalca. Med vojno je bil na prisilnem delu v Nemčiji; l. 1947 se je v Celju poročil z Marijo Guttenberger, s katero je leta 1957 pobegnil v Avstrijo, leta 1958 je odšel v Avstralijo, kjer si je v kraju Dandenog postavil lasten dom. Poleg žene zapuščajo še tri otroke. Dne 26. junija je postala žrtev prometne nesreče ga. Francka Butinar roj. Peterlin, doma iz Jezera pri Preserju, s svojim možem Alojzijem Butinarjem se je spoznala preko pisma in se z njim tudi poročila po pooblastilih. K možu v Avstralijo je prišla l. 1961. Živela sta v Moonee Ponds, kjer sta imela tudi lasten dom. Omenjenega dne jo je med vožnjo s kolesom zadel avtomobilist in jo podr. Na keilorskem pokopališču so jo pokopali dne 1. julija. Dne 8. julija je pa umrl v bolnišnici v Footscrayu komaj dva dni star sinček Vinka Marna in Lucije roj. Vinko iz St. Albansa.

— Škofov zavod v Adrogué v zamisli (zgoranja skica) in v resnici (spodnja fotografija), kot je trenutno v gradnji.
— Gradnja v vsem odgovarja zamisli (30x10 m z enim nadstropjem).
— To je sad Vaši prispevkov, rojaki v Argentini.
— A potrebe za dograditev teh prostorov so še velike.
— Stojte nam ob strani vse to leto in podprite napore Slovenskega semešča za vzgojo naše dijaške mladine!

nih dobah je bil tudi član odbora Društva Slovencev. Vsa leta je širil tudi lepoto slovenske narodne in umetne pesmi kot član Slovenskega pevskega zbora Gallus. Po ustvaritvi družinskega ognjišča v Slovenski vasi je krepko priskočil na pomoč tudi svoji življenjski družici gospe Zdenki Virantovi tako pri vzgajanju slovenske mladine v narodnem in verskem duhu, kakor tudi pri poučevanju petja.

To delo za slovensko mladino in za vse, kar je slovenskega, opravlja z ljubeznijo, vnemo in predanostjo še naprej!

INŽ. ALBIN MOZETIČ

Gorica je njegov rojstni kraj, kjer je dne 26. avgusta 1914 povečal število njegovih slovenskih prebivalcev. Šolsko izobrazbo je dobil v Ljubljani, kjer je po maturi tudi študiral kemijo na tehnični fakulteti. Po diplomskem izpitu je kot mlad inženir kemije dobil pred vojno zaposlitev v Kranjski industrijski družbi na Jesenicah. Že v domovini si je izbral življenjsko družico svojo kolegico iz univerze go. Vido Vidmar, prav tako inženirko kemije. Družinsko srečo jima pomnožujejo štirje sinovi. Ko so nacisti zasedli Gorenjsko, je pred njimi odšel v Ljubljano, kjer je preživel vojna leta. L. 1945 se je pred komunisti umaknil v Italijo ter preživel nekaj časa v taborišču Monigo pri Trevisu, od tu pa je odšel v Trst, kjer je bil vse do odhoda v Argentino leta 1948 v zavezniški službi ter je pomagal z ostalimi slov. kult. delavci in šolniki utrjevati slovenstvo na tem ogroženem slovenskem ozemlju.

Po prihodu v Argentino je dobil zaposlitev pri Shellovi petrolejski družbi v Argentini Diadema Argentina. Začel je na začetni uradniški stopnji. V teku let se je povzpela med njene vodilne strokovne moči. Ing. Mozetič je med slovenskimi izseljenci verjetno prvi, ki se je najvišje povzpela v svoji stroki. Do leta 1958 je deloval pri Shellovem podjetju v Argentini, tega leta so ga za dve leti poslali v petrolejska podjetja v Indonezijo. Po vrnitvi v Argentino je

ŽENA IN NJEN SVET

Anica Kraljeva

Sivi dnevi

Kdo jih ne pozna? Kar je bilo včeraj prav, te danes moti. Zopet nov dan enak prejšnjemu, nobene spremembe, isto delo, privezana na dom in enoličnost! Mož in otroci so v naglici že odšli in službo in šolo, v domu ni ene stvari na svojem mestu. V kotu kup perila. A v nekaj urah mora vse na svoje mesto in kosilo mora na mizo točno ob določeni uri.

„Kje naj začnem.“ tožiš, „najraje bi vse pustila in šla. Šla ven, ni važno kam, le proč od tod. Ne morem več!“

Taki občutki nas včasih napadejo ob jutranjih urah, ko ostanemo v razmetanem domu, utrujene od napetih živcev. Nevoljnemu samogovoru in črnoglednosti se pridruži trudnost in glavobol in včasih tudi solze. Sreča, da so taki dnevi le redki. Grenkoba ima svoje vzroke morda že v dogodkih prejšnjih dni in po kapljicah je napolnila čašo prav do vrha.

„Ne morem več!“

„Ne gospa! Tragedije nikar! Danes je nov dan, dan preizkušnje. Nič se od včeraj ni spremenilo in tudi v vas je dovolj moči, ljubezni in pameti, da preženete „te črne megle“, ki vam zakrivajo resnico.“

V takem slučaju so preizkušeni nasveti lahko v veliko pomoč. Navedem samo nekatere.

Najprej nekaj čisto vsakdanjega: topel čaj in aspirino proti glavobolu. Nato topla kopel, čista obleka, namesto nemarnih šlap udobne, a lepe čevlje, lase v red in — zakaj ne? — nekoliko rdečila na ustnice.

To vsaki ženski pomaga, da se bolje počuti in da se ji v hipu zdi ves svet lepši in, kar je važno, tudi njen lastni „jaz“ dobi drugo vrednost.

Moderne in nespametne ženske uspravljajo svoja nerazpoloženja s pomirjevalnimi tabletami, a mislim, da namesto uspavanja potrebujemo v takem stanju prebujenja, ki ga uravnava pamet in srce.

Mirno premišljevanje nam bo odkrilo prečudne stvari.

Če ni tragičnega, nepopravljivega vzroka za nevoljo, začnimo premišlje-

Vsak teden ena

NA TRGU

Dragotin Kette

Noč trudna molči,
nezamudna beži
čez mestni trg
luna sanjava.
Vse v mraku mirno,
na vodnjaku samo
tih vetrc
z vodoj poigrava.

Noč trudna molči,
nezamudna beži
čez mestni trg
luna sanjava,
in ruši pokoj
moji duši nocoj,
brezskrbno
pa ljubica spava.

kmalu postal vodje velike Shellove čistišnice petroleja v Dock Sudu. S tega položaja ga je vodstvo Shella pred meseci premestilo za dve leti v osrednjo hišo te družbe v Londonu.

To je zgoščeno prikazana poklicna kariera ing. Mozetiča. Poleg tega dela je pa bil jubilat tudi vedno deloven član slovenske demokratske organizirane izseljenske skupnosti v Argentini. Zlasti se je udeleževal pri Društvu Slovencev že od vseh početkov, ko je bilo treba prihajajočim slovenskim naseljencom v Argentino nuditi vsestransko pomoč tako pri njihovem vzvljanju v nove razmere in okolnosti, kakor pri polaganju temeljev za kulturno in organizacijsko življenje novih slovenskih naseljencev. Podpredsednik Društva Slovencev je postal že na njegovem ustanovnem obnem zboru dne 25. januarja 1948. Ko je leta 1952 dotedanji predsednik Društva Slovencev g. Miloš Stare odložil predsedstvo osrednjega društva slovenskih protikom. naseljencev v Argentini, je predsedstvo tega društva prevzel ing. Mozetič ter je Društvo Slovencev nato vodil kot predsednik vse do sredine leta 1958, do svojega odhoda v Indonezijo. Po vrnitvi v Argentino se je znova pridružil tistim, ki v odboru sedanje Zedinjene Slovenije delujejo za koristi slovenske demokratske izseljenske skupnosti.

Obema jubilatoma k življenjskemu jubileju iskreno čestitamo ter želimo vse najboljše njima in njunim družinam z željo, da bi slovenski demokratski izseljenski skupnosti ostala zvesta še naprej ter njej in slovenskemu narodu pomagala graditi lepšo bodočnost.

Naročnike Svobodne Slovenije, ki še nimajo plačane naročnine, prav lepo prosimo, da to storo čimprej. S plačilom nikar ne odlašajte, ker s tem povzročate upravi samo težave. Upoštevajte dejstvo, da je račune za izdajanje lista treba plačevati sprti!

PO ŠPORTNEM SVETU

V San Remu je slovenska balinarska reprezentanca v postavi Petrovič, Vrhovec, Loboda in Mahne zasedla na evropskem balinarskem prvenstvu tretje mesto. Vrstni red je: Italija, Francija, Jugoslavija, Belgija, Švica, Monaco, Luksemburg in Španija.

Istočasno, konec junija, pa je bilo v Budimpešti evropsko prvenstvo v kegljanju. Slovenec Miro Steržaj je v hudi konkurenci postavil nov rekord s 982 keglji. Osvojil je tudi naslov evropskega prvaka s 1836 keglji, drugo mesto je pripadlo Madžaru Szabu s 1886 keglji, nato pa sledi še trije Slovenci: Mlakar 1863, Grom 1858 in Šlibar 1857.

Slovensko lahkotletsko ekipno prvenstvo je odnesel klub Klavirji iz Celja pred Svobodo-Olimpijo iz Ljubljane in Triglavom iz Kranja. Rezultati prvenstva so bili povprečni, ker je dež precej motil tekmovanje. Kljub temu je Špan (Sv-O) postavil nov državni rekord v teku 1500 m ovire s 4:04,8. Stamejčičeva pa je izenačila državna rekorda na 80 m ovire s 10,9 ter v skoku v daljavo s 5,96.

ŠAH

Šahovski prvak ZDA, Robert Fischer, ki je na ameriškem prvenstvu osvojil prvo mesto in premagal vse nasprotnike, je zavrnil svoj čas vabilo na mednarodni turnir za svetovno prvenstvo. Pred tedni pa je poslal Sovjetski šahovski zvezi pismeno zahtevo, naj mu pripravi za prihodnje leto dvoboj z enim izmed petih najboljših sovjetskih igralcev. V pismu pravi, naj nasprotnika določi federacija, ki pa naj bi ne bil svetovni prvak Petrosian. Fischer zagotavlja, da ta dvoboj ne bo imel nikake kvalifikacije za svetovno prvenstvo. Dvoboj pa naj bi bil tudi kjerkoli — ali v Ameriki ali v Sovjetski zvezi. Nagrada za ta dvoboj naj bi bila 8.000 dolarjev, 80% za zmagovalca, 20% pa za premaganca. Sovjetska federacija proučuje ta predlog, ki ne kaže samo na Fischerjevo ekscentričnost, ampak tudi na njegov poslovni talent.

Vestnik SFZ

SDO—SFZ: V soboto, 12. septembra bomo ponovili ob 19 Dume. Vaja za vse nastopajoče je v soboto, 5. septembra točno ob 14 v Slovenski hiši. Odbora. Tekmovanja v šahu in ping-pongu v okviru mladinskih športnih dni so se pričela preteklo soboto. Letos se prvič udeležuje odsek iz Carapachaya. Skupno nastopa 6 odsekov v ping-pongu in 4 v šahu, kjer se ne udeležujeta Carapachay in Morón.

Rezultati prvega kola so sledeči: v šahu: Ramos Mejia 3, San Martin 1 in sicer Zakej J. 1—Hren J. 0; Babnik S.

to nedeljo

igra o izgubljenem sinu

igrajo gojenci rožnovega zavoda v dvorani slovenske hiše — vstopnice v predprodaji — sedeži numerirani — začetek točno ob 16

0—Verbic G. 1; Vodnik C. 1—Masič T. 0; Marolt J. 1—Gabrenja T. 0. Tekma je bila v Slomškovem domu.

V ping-pongu je zmagal Ramos Mejia 4:0, ker San Martin ni predstavil ekipe. Morón se ni predstavil in izgubil 4:0 proti Lanusu. San Justo je premagal 4:0 ekipo iz Carapachaya s sledečimi rezultati: Šenk J. 0—Urbanija S. 2; Špreitzer P. 0—Urbanija S. 2; Škulj J. 0—Draksler J. 2; Aman P. 0—Bergant T. 2.

Naslednje kolo se bo odigralo v soboto 29. 8., s sledečimi igrami: v šahu: San Justo—Ramos Mejia; v ping-pongu: San Martin—Morón; San Justo—Ramos Mejia in Lanús—Carapachay. Moštva imenovana na prvem mestu so lokalna.

6. septembra, t. j. prvo nedeljo v mesecu, bo skupna zborna maša deklet in fantov v San Justu ob 8 zjutraj v farni cerkvi. S tem bo sanjuška mladina začela svoj Mladinski dan. Dekleta in fantje vseh odsekov vabljeno!

Ponovitev župančičeve Dume bo v soboto, 12. septembra ob 19. Obe mladinski organizaciji vabita na to ponovitev in se tako odzivata želji številnih, ki Dume niso videli. Vstopnina 60 pesov, sedeži numerirani. Začetek ob 19.

OBVESTILA

Zrebanje srečk za Slovensko hišo za mesec avgust bo v petek, 28. avgusta.

V Slovenskem domu v San Martinu bo za zaključek šahovskega turnirja in tekme v balinanju skupen asado v soboto, 29. avgusta, ob 20. Vabljeno tekmovalci, navijači in prijatelji doma.

Planinski večer SPD bo v soboto, 29. avgusta, ob pol 8 zvečer v Slomškovem domu. O slovensko-argentinski ekspediciji na kontinentalni led bo predaval g. Skvarča Peter, ki bo pokazal tudi lepo število barvnih slik.

Sestanek SDO iz Morona bo v soboto, 29. 8. ob 16.50 na Pristavi. Zanimivo predavanje. Dekleta vabljeno.

SKAD vabi vse člane in prijatelje na drugo predavanje prof. dr. Milana Komarja o filozofiji marksizma, ki bo v soboto, 29. avgusta v Slovenski hiši. Začetek točno ob 19.

Vse članstvo Slomškovega doma le po vabimo na sestanek, na katerem se bomo pomenili o prihodnjih nalogah na kulturnem in gospodarskem področju, ki bo v nedeljo, 30. avgusta, ob 10.

VIII. kulturni večer SKA bo v soboto, dne 5. septembra ob 19 pri Bullrichu, Sarandi 41, Capital. Predaval bo g. dr. Tine Debeljak: Krasinskega nebožanska komedija. Prva evropska velepesnitev s socialno-revolucionarnim motivom iz l. 1833 in naš čas. (Ob 150-letnici rojstva najmlajšega izmed poljske „Trojice Največjih“.)

Vse gospe in gospodične iz Ramos Mejie in okolice naprošamo, da tudi letno velikodušno darujejo za proslavo obletnice domače pecivo. Prav tako bodo dobrodošli dobitki za srečolov na isti prireditvi. Vsem darovalcem se priporoča Slomškov dom.

Dijaki! Dijakinje! Zaradi ponovitve Dume, ki bo v soboto, 12. septembra, je srednješolski tečaj preložen na soboto 19. septembra.

V Slovenski vasi bo v nedeljo, 6. septembra ob 3 popoldne v dvorani predavanje ge. Anice Kraljeve. Na sestanku staršev vljudno vabi Društvo Slovenska vas in učiteljsstvo.

Proslava šolskih otrok na čast škofu Antonu Martinu Slomšku bo v nedeljo, 20. septembra, v Slovenski hiši.

II. grafične razstave v Bs. Airesu se bodo udeležili, po doslej prispelih umetninah soditi, naslednji slovenski izseljenski umetniki: France Ahčin (Arg.), Ivan Bukovec (A.), France Gorše (USA), Božidar Kramolc (Kanada), Andrej Makek (A.), France Papež (A.), Bara Remec (A.), Marijanica Savinšek (Paris), Jože Vodlan (USA), Milan Volovšek (A.) in Miro Župančič (USA). Njihova dela so že prispela. Ziri je ni; vsak umetnik je izbral, kar je mislil razstaviti. Odklonjena dela so bila izvzeta zgolj zaradi pomanjkanja prostora.

VLOGE - POSOJILA
Slovenska hranilnica
z. z. o. z.
Avda. San Martin 263
1. nadstropje, desno
Ramos Mejia
(pol kvadre od Slomškovega doma)
Uradne ure ob sobotah od 16 do 20
Dežurna služba ob nedeljah od 9—11

HOTEL TIROL
(bivši hotel „Primavera“)
vam nudi lepe sobe s kopalnico,
centralno kurjavo, garaža
MAKS in ZORA RANČNIK
MAR DEL PLATA
Mitre 2024 T. E. 2-8425
Hotel je odprt vse leto

„Mlad, to se pravi
v srcu vsega življenja“
FANTOVSKI ODSEK
in
DEKLISKI KROŽEK
NAŠ DOM SAN JUSTO
prirejata

III. MLADINSKI DAN
Dopoldne od 8:
• Zborna mladinska maša
• Zajtrk
• Mladinsko zborovanje
• Kosilo
Popoldne od 14:
• Otvoritev športnih dni
• Tekme v odbojki
• Triglavsko koračnica
• Nastop naraščajnic
• Nastop folklorne skupine
• Prosta zabava

Slovenski dom v San Martinu

bo imel v nedeljo

4. oktobra 3. veliko

TOMBOLO

Letošnji izbrani dobitki so namenjeni

popolni opremi stanovanja.

Srečke bodo v kratkem v prodaji.

JAVNI NOTAR

Francisco Raúl Cascante

Escribano Público

Pta. baja, ofic. 2.

Cangallo 1642

T. E. 35-8827 Buenos Aires

Récree „Europa“ de Rovtar y Rovtar
Hnos., Río Carapachay, Tigre, T. E.:
749-0589, na razpolago tudi Slovincem.

SLOVENSKI TABOR

Slomškov dom prireja ob tretji obletnici blagoslovitve in otvoritve slovenski tabor. Letos je spored celodnevnega slavlja posvečen srcu slovenstva SLOVENSKEMU DOMU. Prireditve se bo vršila v nedeljo, 13. septembra na „slovenski kmečki domačiji“ v Slomškovem domu. Dopoldne pričetek ob 10.30, popoldne pa točno ob 15. Priručno vabimo vse rojake k čim lepši udeležbi. Še posebej dobrodošle narodne noše iz vseh krajev Velikega Buenos Airesa. Saj bo doživetje „dneva na slovenski domačiji“ res edinstveno!

Dom je naše srce, iz njega korenine kipe, vsi viri naših upov in želja!

13. sept. 1964

Slovenski dom v Carapachayu

vabi na

KOLINE

30. avgusta ves dan
Pridite, ne bo vam žal!

Pred bsemnajstimi leti je umrl

general Leon Rupnik

V nedeljo, 6. septembra bo ob 10 spominska maša zanj na Pristavi.

Molimo za pokoj njegove duše!

DSPB — Buenos Aires

Silvo Kranjec:

Slovenci na poti v Jugoslavijo

Še bolj usoden preobrat pomeni l. 1916 za Nemčijo in zlasti za Avstro-Ogrsko v notranji politiki. V Nemčiji je pomanjkanje živeža in surovin rodilo vedno večje nezadovoljstvo, čigar očitni znaki so bili prvi politični štrajki in razkol med socialisti. Najhujše pretresljaje je doživela dvojna monarhija, kjer so se začeli oglašati zlasti slovanski narodi, opogumljeni po prvih uspehih svojih zastopnikov v emigraciji. Med Nemci je trpelo pomanjkanje zlasti delavstvo, zato je bila avstrijska socialna demokracija vedno odločnejša nasprotnica dunajskega absolutizma in tega je hotel zadeti Friderik Adler, ko je 21. oktobra ustrelil min. predsednika grofa Stuerghka.

Še usodnejša je bila sprememba na prestolu. Stari 86. letni cesar Franc Jožef je 21. novembra umrl in z njim je tudi za široke mase umrla vera v obstoj že davno trhle države. Novi cesar Karel se v svojih političnih nazorih ni ujemal z dotedanji oblastniki, bližji so mu bili federalistični načrti rajnega strica Franca Ferdinanda, a najmanj mu je ugajala vedno hujša odvisnost od Nemčije. Zavedal se je resnosti položaja in skušal priti čimprej do miru. Tako so največ na avstrijsko pobudo 12. decembra 1916 ponudile vse štiri centralne sile svojim nasprotni-

kom mir. V strahu, da ne bi ti mirovne ponudbe imeli za izraz slabosti, se je glasila precej ošabno. Severnoameriški predsednik Wilson, ki so ga Nemci že prej zaman skušali pridobiti za kako mirovno pobudo, se je sedaj res oglašil in želel od vseh vojskujočih se strank zvedeti mirovne pogoje. Zavezniki so mu 10. januarja 1917 odgovorili in zahtevali med drugim tudi „osvoboditev Italijanov, Slovanov, Romunov in Čehoslovakov od tuje vlade“. Dr. Beneš se je posrečilo, da je v zadnjem hipu spravljal v odgovor še Čehoslovake, tako je nastalo to čudno besedilo, medtem, ko je omembo Jugoslovancev prepredila Italija. Brž ko je Nemčija videla, da je odmev mirovne ponudbe ravno nasproten, kot je želela, je že pred antantnim odgovorom odklonila Wilsonovo posredovanje. Sedaj so prodrli voditelji nemške mornarice s svojim predlogom: brezobzirna vojna s podmornicami. Ker so nad odločilno zmago na bojiščih obupali, so mislili, da bodo na ta način izstradali in uklonili Anglijo. Računali so sicer, da utegnejo s tem izzvati Ameriko, toda preden bi ta mogla uspešno poseči v vojno, bi bila — po njihovih računih v petih mesecih — Anglija že na kolenuh. Prvega februarja se je res začela ne-

omejena vojna s podmornicami, 3. februarja pa so že Združene države pretrgale diplomatske stike z Nemčijo in sledile so jim še nekatere druge nevtralne države. Prava vojna napoved je bila le še vprašanje časa; ko je Amerika zvedela za nemške spletke v Mehiki, je 6. aprila res napovedala Nemčiji vojno.

K temu jo je spodbudil še drug važen dogodek: revolucija, ki je v marcu izbruhnila v Rusiji. Reakcionarnega carskega režima je bilo konec. Nova liberalna vlada je hotela odločneje poseči v vojno in izsiliti z veliko ofenzivo uspeh na bojišču. Ofenziva se je pa hitro ustavila, kajti začel se je notranji razkroj ruske armade, katere naveličnost je hitro izbrabila boljše-viška agitacija. Nazadnje so boljše-vidci z novembrsko revolucijo uvedli diktaturo vojaško delavskih sovjetov in kmalu pozvali ves svet k miru „brez osvojitve in brez odškodnin“.

Prvi hip se je zdelo, da bodo ruski dogodki odškodovali Nemčijo za razočaranje v podmorski vojni in za nastop novega ameriškega nasprotnika. V tej veri je bila nemška vlada tudi omogočila Leninu in njegovim tovarišem vrnitev iz švice v domovino. Kmalu pa so se jele kazati neprijetne posledice ruske revolucije, kajti njena miroljubna gesla so dobivala odmeva tudi v Nemčiji, zlasti pa še v Avstro-Ogrski.

3. OD MAJSKE DEKLARACIJE DO ZEDINJENJA

V Avstriji so morali najprej ugoditi splošni zahtevi po sklicanju drž. zbora, ki se od spomladi leta 1914 ni bil več sešel, medtem, ko je ogrski parlament redno zboroval. Bridke izkušnje treh let absolutizma so zblizale obe glavni slovenski stranki, ki so se jima pridružili tudi dalmatinski in istrski poslanci. Avstrijski državni zbor je bil sklican 30. maja 1917, dan prej so se vsi jugoslovanski poslanci združili v enoten Jugoslovanski klub, čigar predsednik je postal dr. Anton Korošec, podpredsednik pa dr. Matko Laginja. Ves svet je prislunil, kaj bodo rekli avstrijski Slovani, ko so po dolgih treh letih, polnih trpljenja, dobili priliko, da javno spregovore. Vsi so podali načelne izjave o svojih državnopravnih zahtevah in dr. Korošec je v imenu Jugoslovanskega kluba prebral „majsko deklaracijo“, ki zahteva „na temelju narodnega načela in hrvatskega državnega prava, naj se vse zemlje monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvati in Srbi, zedinijo pod žezlom habsburško-lotarinške dinastije v samostojno državno telo, ki bodi prosto vsakega gospodstva tujih narodov in zgrajeno na demokraciji temelju“.

Majska deklaracija je poudarila že večkrat izraženo zahtevo po združitvi Jugoslovancev v Avstro-Ogrski monarhiji in ni v tem oziru pomenila nič

bistveno novega. Njeni avtorji so bili presenečeni, ko se je je ljudstvo oprijelo kot dobrodošle formule, v kateri je moglo izraziti svojo željo po miru in po osvoboditvi od nemške nadvlade, ki jo je v dobi vojnega absolutizma posebno bridko okusilo. Zgodovinski pomen deklaracije je predvsem ta, da je prišla v pravem trenutku, ko se je od vzhoda do zahoda proglašalo načelo narodne samoodlobe, ki je moralo biti za habsburško monarhijo usodno.

Tega so se vladajoči krogi dobro zavedali. Še zadnji hip pred sejo 30. maja 1917 je ministrski predsednik Clam-Martinić skušal doseči od dr. Korošca, da bi deklaracije ne prebral; bal se je predvsem slabega vtisa zunaj. Proti izjavam slovanskih zastopnikov je v imenu Nemcev še na isti seji nastopil poslanec Pacher in dejal, da bodo državnopravna stremeljenja, ki so se pokazala v izjavi jugoslovanskih poslancev zadela na odločen odpor vsega avstrijskega nemštva. Naslednji dan je cesar Karel v prestolnem govoru sicer obljubil ustavne in upravne spremembe, ki naj bi omogočile svoboden nacionalni in kulturni razvoj enakopravnih narodov, toda vse to v okviru enotne države in dualizma. Niti cesar niti Clam-Martinić nista omenila jugoslovanskega vprašanja, kajti s kronanjem za ogrskega kralja konec leta 1916 je bil Karel prisegel na teritorialno celokupnost kraljestva in si zavezal roke za kako bistveno preureditev monarhije.